

889.59
ΦΩΤ.

ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΦΩΤΑΚΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΣΤΟΝ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

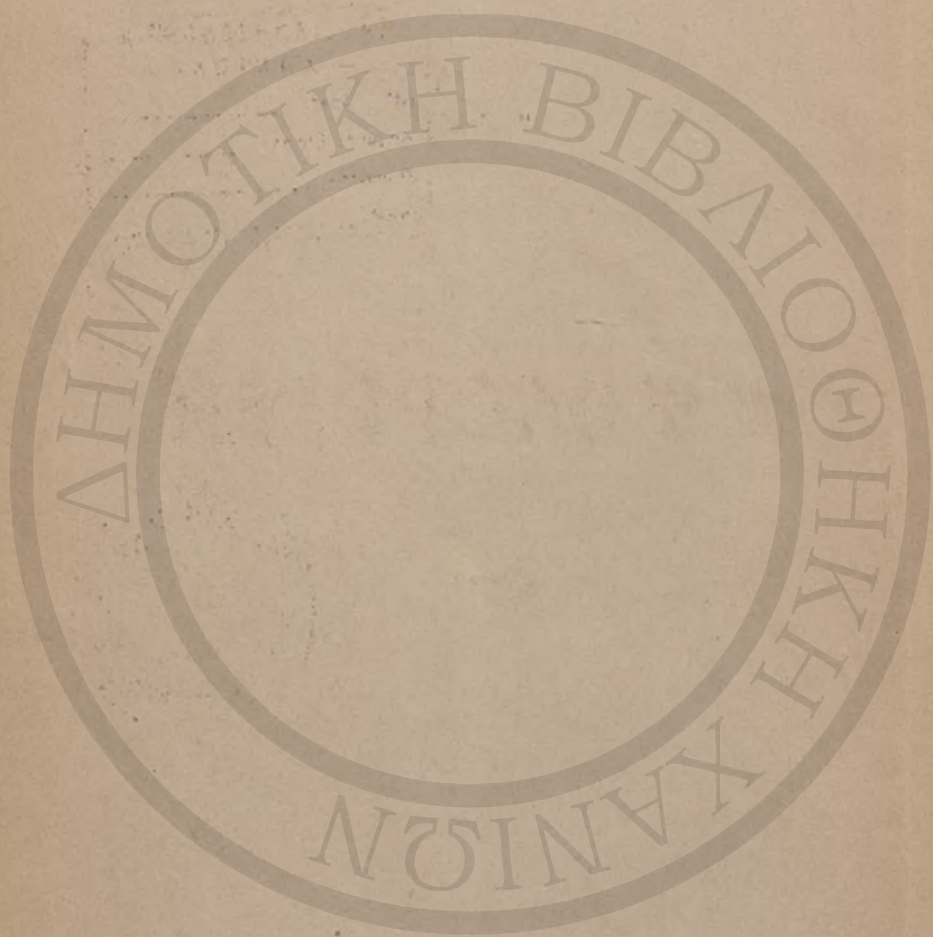

— 1933 —

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΤΕΝΑ
ΑΡΣΑΚΗ 8-ΑΘΗΝΑΙ

889.59
ΦΩΤ

4
ay - 15

ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΦΩΤΑΚΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
— ΧΑΝΙΩΝ —	
Αριθ. βιβλίου	43148
Χρονολ. Είσαγ.	23-11-76
Εισκόστης	Σπ. Γεωργίου Φωγ.
*Αριθ.	289.55/ΡΗ6

ΣΤΟΝ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

— 1933 —

889.58

PHO.

LIBRARY OF THE

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἄνοιξη: Πάνω σὲ μιὰ δροσερὴ κορφή τοῦ Ψηλορείτη ἐκεῖ πού ἓνας Θεὸς* γεννήθηκε, κοντὰ σὲ μιὰ θρυσομάνα, ἓνας κρητικὸς γέρω-βοσκὸς καθισμένος σ' ἓνα λιθάρι παίζει τὴ λύρα του.

Μέσα ἀπὸ τὸ μαγεμμένο κουφάρι τῆς λύρας, μὲ τὴ θεϊκῆ ἀβουνοσύνη, ξεπετᾷ ἀγέρωχη ἢ πολυπαθητικὴ ἀθάνατη Κρητικὴ ψυχὴ γεμάτη λεβεντιά, ὄρμη καὶ φλόγα....

Τῶν ἀηδονιῶν, τῶν δέντρων καὶ τῶν πουλιῶν οἱ μυστικὲς φωνὲς μὲ τὰ θελάσματα καὶ τὰ κουδουνίσματα τῶν προβάτων καὶ τοὺς κρυφοὺς ἀναστεναγμοὺς τῆς ἐρωτόπαθης βοσκοπούλας συνοδεύουν τὴ γλυκειὰ λύρα μ' ἓνα δροσερὸ παθητικὸ τραγοῦδι....

Κεῖνο τὸ ἀλησμόνητο ροδοχάραμα στὸ βουνὸ ἄκουσα ἓνα τέτοιο τραγοῦδι πού μιλοῦσε γιὰ ἓνα λεβέντη καὶ μιὰ λυγερὴ χωριατοπούλα πού ξαπόστασαν ἀπὸ τὸ λυοπήρι τῆς ζωῆς στὸν ἴσκιό τοῦ ροδόδεντρου τῆς ἀγάπης.

Ἄκουστε το μὲ πεζὰ λόγια :

* Ὁ Δίας.

ΣΤΙΣ ΠΛΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

Ἦταν πιὰ χειμώνας. Ἡ ζωὴ στὸ χωριὸ κυλοῦσε ἤρεμη γαλήνια. Ἡ ζευγάδες ὄργωναν τὴ μάννα γῆς. Μονάχα τὸ βράδυ τοὺς συναντοῦσες μὲ τὶς χονδρὲς κάπες τους στ' ἀπόμερα καφενεδάκια τοῦ χωριοῦ. Ἐκεῖ καθισμένοι στὸ θαμπὸ φῶς μιᾶς λάμπας ποὺ τοὺς ἔδινε συντροφιά τοὺς ἴσιους των πάνω στοὺς τοίχους, μορφὲς κουρασμένες μὲ πρόωρες ρυτίδες στὸ πρόσωπο, μὲ τὸ πόδι πάνω σ' ἄλλο, κουβέντιαζαν γιὰ τὶς δουλειὲς τῆς μέρας. Σὲ καμμιά γωνιὰ νέοι «ντελχανίδες» ἀφρόντιστοι, ἔπαιζαν κολτσίνα καὶ θορῦβοῦσαν.

Οἱ γεροντότεροι ἀποσπéριζαν στὰ τζάκια τους καὶ μιλοῦσαν γιὰ τὰ περασμένα.

Ἐρχόταν ὕστερα ἡ ὥρα τοῦ ὕπνου. Πλάγιαζαν τότε καὶ τὰ βλέφαρά τους, τὰ κουρασμένα τους κορμιά ἠσύχαζαν στὰ παλάτια τοῦ ὕπνου τοῦ μεγάλου τροφοδότη τῆς ζωῆς. Ὅλο τὸ χωριὸ κοιμόταν σὲ λίγο κατ' ἀπὸ τ' ἀστέρια, στὰ πόδια τοῦ ψηλορείτη. Κι' ὅταν πάλι ἔσκαζε τ' ἄστρο τῆς ἀγῆς, ὅλο τὸ χωριὸ ξυπνοῦσε μέσα στὴ παραδείσια εὐωδιὰ τοῦ θυμαριοῦ. Ἀχεροτάιζαν τὰ βώδια κι' ὕστερα ξεκινοῦσαν γιὰ τὸ χωράφι ξαναιωμένοι, μὲ τ' ἀλέτρια τους φορτωμένα στὰ ὑπομονευτικά γαῖδουράκια. Οἱ βούκολοι κι' οἱ βοσκοποῦλες ἔβγαζαν τὰ μικρά τους κοπάδια στὴν ἐξοχὴ κι' οἱ ροῦγες ἀντιλαλοῦσαν ἀπὸ τὰ βελάσματα τῶν προβάτων, τὰ μουγκανίσματα τῶν βοδιῶν καὶ τὰ σφυρίγματα τῶν βουκόλων.

Ἄναμεσα στὶς κοπέλλες πούβγαιναν στὴν ἔσοχὴ, ἔβλεπε κανεὶς συχνὰ τὴ Ῥηνιὸ σκεφτικὴ, χαμηλοβλετουῖσα μ' ἓνα καλάθακι περασμένο στὸ χέρι νὰ διαβαίνει. Μέσα στὸ χωριὸ ἔμεναν μονάχα οἱ γέροι μὲ τὶς γοηές. Εἶχαν κι' αὐτοὶ δουλέψει στὰ νειάτα τους.

Οἱ γοηές σμίγαν στὸ φιλόξενο σπίτι τῆς γειτόνισσας καὶ τᾶλεγαν ἓνα χεράκι.

Τώρα τελευταῖα κᾶτι ψιθύρισε ἓνα στόμα.

— Ἡ Ῥηνιὸ λέει ἀρραβωνιάστηκε τὸ Μανωλιὸ τὸν καλύτερο νέο τοῦ χωριοῦ.

— Μ' αὐτὴ εἶναι φτωχὴ δὲν ἔχει παρὰ τὸ κορμί της. Κρῖμα ἀλήθεια στὸ Μανωλιό....

Ἔτσι δὲν ἀργησε νὰ διαδοθῆ ἡ εἶδηση αὐτὴ σ' ὅλο τὸ χωριό.

Πολλοὶ ἔλεγαν γιὰ τὴ Ῥηνιὸ πῶς εἶναι καλὴ νοικοκυρὰ καὶ θὰ στέση καλὸ ἀρχοντικό.

Μάλιστα τώρα τῆς εἶχαν δώσει βραβεῖο σὲ κάποιον ἐργόχειρο.

Ὅμως ἡ ζήλεια πάντα βρίσκεται στὶς ἀνθρώπινες καρδιές....

* * *

Πραγματικὰ ὁ Μανωλιὸς ἓνα παλληκάρι ἀπὸ καλὴ γενιά, εἶχε ζητήσῃ τὸ χέρι τῆς Ῥηνιῶς μιᾶς σεμνῆς μὰ φτωχῆς κοπέλλας. Τὸ μικρὸ της συγγενολότι μὲ μεγάλη χαρὰ δέκτηκε τὴν εὐγενικὴ πρόταση,

Ἡ ξεφάντωση θὰ γινόταν τὴν ἀνοιξη. Ἡ Ῥηνιὸ ετοίμαζε τώρα τὴν προῖκα της. Ὀλημερίς καθόταν στ' ἀργαλιὸ κι' ὕφαινε ξωμπλιαστὲς πατανίες τραγουδῶντας μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή της ἓνα τραγοῦδι ἀγνὸ γεμάτο αἴσθημα.

Οἱ δυὸ νέοι στὸ γεφύρι τῆς νειότης, ἀντίκρουζαν τὴ χροσῆ ἀνατολῆ τῆς εὐτυχίας των.... Ἡ Ῥηγιὸ πῆγαινε τῶρα κάπου κάπου στὴ στάνη κι' ἔβλεπε τὸν καλό της. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ εἶχε κατεβάσει τὰ πρόβατα στὸν κάμπο.

Ἀπόψε κατέβηκε πάλι ὡς ἐκεῖ μὲ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Μανωλιό. Οἱ βοσκοὶ δὲν εἶχαν φέροι τὰ πρόβατα στὴν μάντρα. Κάθισαν ὡς τόσο στὴ δίζα μιᾶς γέρικης ἑληᾶς. Στὴν κουφάλα της βρισκόταν τὰ χρειάζόμενα τῆς ζωτάριχης ζωῆς: δυὸ καρδάρες, μερικὰ φλασκιά κι' ἓνα παλῆ φανάρι γιὰ νὰ τοὺς φέγγη στὶς σκοτινὲς νύχτες.

Πόσο ἀπλὴ καὶ γραφικὴ εἶναι ἐδῶ ἡ ζωὴ! Σὲ λίγο ἀκούστηκαν τὰ κουδούνια τῶν προβάτων στὴν ἀντικρουὴ πλαιά. Τὰ βλεπες τὸ δειλὶ νὰ ὀρβολοῦν, στὸν ὄμορφο κάμπο ποὺ τὸν στεφάνωναν οἱ χρυσομένες βουνοκορφές.

Μπροστὰ ἐρχόταν περήφανο ἓνα μεγάλο ἄσπρο κριάρι. Στὰ πλάγια δυὸ ἀδύνατα σκυλιά, καὶ πίσω οἱ βοσκοὶ μὲ τὰ δοζάρικα ὄραβδιά τους καὶ τὶς ξωμπλιαστὲς βοῦργες στὸν ὄμο. Ἀνάμεσα στοὺς δυὸ βοσκούς ἡ Ῥηγιὸ εἶδε τὸν καλό της. Σηκώθηκε, μὲ χαρὰ νὰ τὸν προῦπαντήσῃ. Ἐκεῖνος γρήγορα τὴν πρόσεξε κι' ἦρθε κοντὰ της.

— Καλῶς ὠρήσετε κοπελλιές. Ἔ!... τί καιρὸς σᾶς ἔφερε ὡς ἐδῶ ;

— Τῆς ἀγάπης ἀπῆντησε ἡ Κατερίνη, μὲ σκωπτικὸ χαμόγελο πούκανε τὴ Ῥηγιὸ νὰ κοκκινίσῃ.

Ἔστερα κάθισαν κι' ἄρχισαν νὰ συζητοῦν. Ὡς τόσο ὁ Νικολάκης ὁ γέρω-βοσκὸς μὲ τὸ βοσκάκι ποῦχε ὁ Μανωλιὸς στὴν ὑπηρεσία του, ἐμάντρισαν τὰ πρόβατα κι' ἄρχισαν τὸ ἄρμεγμα. Ἡ ζεστοὶ καὶ φουσκωμένοι μαστοὶ τῶν προβάτων ξεχείλιζαν τὶς καρδάρες. Σὰν τελείωσε τὸ ἄρμεγμα, ὁ γέρω-βοσκὸς ἦρθε κοντὰ στ' εὐτυχισμένο ζευγα-

ράκι, καλησπέρισε με ἀγαθότητα, ὕστερα ξεπέρασε ἀπὸ τὸν ὄμο τὴ βούργια, τὴν ἄφησε στὴν κουφάλα τῆς ἐλῆας, καὶ κάθησε σταυροπόδι στὸ χῶμα.

— Καὶ καλῶς τὰ δέκτηκες κι' ὄλας Μανωλιό....

— "Ε!... μωρὲ παιδιὰ εἶν' ἡ σειρά σας νὰ χαρῆτε καὶ σεῖς τὴ ζωή. Ἡ ἀγάπη εἶναι λέει μιὰ χρυσοῦ κοῦπα μὲ μέλι, μὰ τὸ τριγυρίζουνε σφῆγκες ποὺ κεντρώνουνε....

— Κ' ἴντα καινούργια μᾶς ἔφερες κοπελλιά ἀπὸ τὸ χωριό; ἐρώτησε με τὴ χοντρὴ φωνή του. "Ακουσεσ ἀν ἐφάνηκε ὁ εἰσπράχτορας τοῦτες-σᾶς τὸ μέρη;

— Δὲν ἐφάνηκε ὡς τὴν ὥρα Νικολάκη, μὰ περιμένεται, ἄκουσα νὰ λένε.

— Ὁ Θεὸς νὰ τότε φωτίση νὰ μὴ σκολάρη ὠθ' ἐμπαδὰ τοῦτο τὸ φεγγάρι.

Κακὲς χρονιὲς ἐφτάξαμε παιδί μου, εἶπε ὁ γέρω-βοσκὸς κουνῶντας τὸ λευκομαλλοκεφάλι του. "Υστερα βύθισε τὸ χέρι στὰ παρδαλὰ στήθια του κι' ἔσυρε ἓνα μαντήλι μὲ καπνό. Τὸ ἔλυσε στὰ γόνατά του κι' ἔστριψε ἓνα τσιγάρο πῆρε λίγη ἴσκα καὶ ἄναψε με τὴν τσακουμακόπετρα.

Τώρα ρουφῶντας τὸν καπνὸ ἔπεσε σὲ βαθειὰ συλλογή....

Γαλήνη βασίλευε γύρω. "Αντικρου στὸ λόφο, τὸ τουρκικὸ κάστρο τυλιγμένο στὸ γλυκὸ σούρουπο, φάνταζε γεμάτο γοητεία, γεμάτο μυστήριο.

Μέσα ἀπὸ τὰ μαῦρα του χαλάσματα ξυπνοῦσαν τόσες πικρὲς ἀναμνήσεις, τόσοι αἱματωμένοι θρῦλοι γιὰ τὸ γέρω καπετάνιο.

Ἡ Ῥηγιὸ γιὰ μιὰ στιγμὴ ξεχάστηκε κυττάζοντας μὲς ἀπὸ τὸ φῶς χίλιων στοχασμῶν, τὸ παλὸ κάστρο. Εἶχε ἀκούσει γι' αὐτὸ πολλὰ ἀπὸ τὴν γιαγιά της.

Τῆς γεννήθηκε πάλι ἡ περιέργεια νὰ μάθῃ κάτι ἀπὸ τὰ περασμένα....

Γύρισε κι' εἶπε στο γέρω βοσκό.

—“Ἦθελα ἀπόψε νὰ μοῦ διηγηθῆς καμμιά ἱστορία Νικολάκη.

—Ναὶ Νικολάκη, πές κάτι νὰ διασκεδάσης τὴ Ῥηγιὸν μιὰ κι' ἦρθε στο λήμερό μας,—Εἶπ' ὁ Μανωλιὸς σὲ παρακλητικὸ τόνο.

Ἐκεῖνος κύτταξε χαμογελῶντας ἤρεμα κι' εἶπε.

—Τὶ νὰ σᾶς πῶ παιδιά μου. Ἡ ζωὴ εἶναι ὅλο ἱστορίες...

Στάθηκε μιὰ στιγμή, κατέβασε τὰ πυκνά του φρύδια καὶ προσπάθησε νὰ ξεθάψῃ ἀπὸ τὴ μνήμη του κάτι περασμένο, μακρυνό. Φούσκωσε τὸ παρδαλὸ στήθος του, ἀνεστέναξε βαθεῖά, κι' ἄρχισε :

Στὸν παλιὸ καιρὸ ποῦμαστε σκλάβοι στὴν Τουρκιά, οἱ μπουρμάδες πατοῦσαν τὸ χωριό μας.

Ἄπ' ἐκεῖνο τὸν καταραμένο Κοῦλε γροικούντανε σᾶν τέθιοι ὥρα τὰ μούζικα καὶ θώργιες νὰ κοκκινίζουνε τὰ φέσσα πὸν μαιώνανε τὴν ψυχὴ σου.

Παντέρμα χρόνια τῆς σκλαβιάς!....

Ταχτικά οἱ ἀγάδες ἔκατεβαίνανε στο χωριό καὶ καμρώνανε τσι κοπελλιές.

Ἐγὼ εἶχα τότες ἀρραβωνιάσει τὴ Βαγγελιώ ποῦτονε ἠ πιὸ προκομὲν τοῦ χωρικοῦ. Μὰ ἕνας ἀγᾶς τὴν ἀμπόλιασε. Ὅντε νε βράδναζε ἤρχουντονε στὸν καφενὲ τοῦ κρασσο-Γιάννη καὶ κάθηζε νε ἀπ' ὄξω στὰ δεντρουλάκια.

Τέθιοι ὥρα πηγαίνανε οἱ κοπελλιές στὴ βρούση κι' ὁ τοῦρκος ξαπλωμένος στὴν καθέκλα μὲ τὸν πόδα ἄπάνω σ' ἄλλο ἐφρούμασε τὸν ἀργιλέ καὶ ξάνοιγε λοξὰ τὴ Βαγγελιώ πὸν περνοῦσε χαμηλοβλεποῦσα μὲ τὸ σταμνὶ στὸν ὄμο.

Ἐγὼ τὸν ἐκατάλαβα γρήγορα καὶ τὸν ξέτρεχα. Τ' ὄπα καὶ τῆ Βαγγελιώς καὶ δὲν ἀλάγγεβε μονάχη τζη ὄξω ἀπὸ τὸ χωρικό.

Μιά μέρα ὁ μπουρμάς ἔστειλε μαντάτο στὸ σπίτι ἕνα φουσέκι δεμένο σ' ἕνα μαντῆλι κι' ἔλεγε πῶς ἂν δὲν τοῦ δώσουνε τὴ Βαγγελιώ θὰ κάψῃ τὸ χωριό.

Ἐγὼ ἤμουνε τότε ὄλο φωτιά καὶ λόγιαζα νὰ τὸν ἐκδικηθῶ.

Ἀπὸ κεῖ κι' ὕστερα δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τὴ μέση μου ἡ κουμπούρα καὶ τ' ἀσπρομάνικο. Ὁ τοῦρκος εἶχε ἕνα πύργο στὸ Βαθειακό, καὶ κάθουν τονε.

Μιά βραδυνὰ ἐπέρνουνε ἀπὸ κάτω γιατί γύριζα ἀπὸ τὴ χώρα καὶ δὲν ἐμπόρου νὰ τὸ κάνω ἀλλοιῶς. Τότες εἶδα ἕνα προῖμα γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου. Ὁ σκύλος μου ἔπαιξε ἕνα σάλτο καὶ πετάχτηκε ὀμπρὸς μου καὶ ξάνηγε νὰ μ' ἐμποδίσει νὰ προχωρήσω. Ἐγὼ τὸν ἐχούβησα νὰ φύγῃ μὰ ἔκλαιγε ὁ παντέρμος καὶ δὲν μ' ἄφηνε νὰ πάρω ζάλο παρὰ καὶ τόνε λάχιτσα. Ὁ ἀγᾶς ἦτονε φαίνεται στὸ περβόλι καὶ μὲ σκιαχτήκε κι' ὡς ἔστριβα τὸ δρόμο ἔσυρε τὴ κουμπούρα καὶ μὲ λάβωσε στὸν πόδα.

Ἐμπρόκαμα καὶ σέρθηκα στὸ θυάκι μέσα σ' ἕνα σπήλιο. Ὁ ἀγᾶς ἔχασε τὴν ἀποβολή μου.

Μέσα στὸ σπήλιο ἔτρεχε ἕνα ἀβλάκι νερό, ἔπλυνα τὴ λαβωματιά καὶ τὴν ἔδεσα μ' ἕνα μαντῆλι.

Ὡς τόσο ἐνύχτωσε, μὰ τὸ φεγγάρι ἄργεγε νὰ προβάλλῃ. Τότες ἔκαμα τὸ σταυρό μου καὶ πόρισα.

Βολοσερτὸς μέσα ἀπὸ τὰ θυάκια καὶ τὰ μονοπάθια ἔφταξα τὰ μεσάνυχτα στὸ χωριό.

Τὴν ταχυὴ τὸ μάθανε οἱ χωριανοί, μὰ ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀναντρανίσῃ στὴν Τουρκιά!...

Ἐνας μῆνας ἐπέρασε νὰ γενῶ καλά.

Μιὰν ἀργαδινὴ σ' ἄποψε ἐβρέθηκα ἀρρωτωμένος πίσω σ' ἕνα χαράκι στὸ δρόμο ποὺ πάει ὡθε τὸ Βαθειακό.

Μιά σιγανάδα βασίλεβγε κείνο τὸ βραδυ. Τὸ φεγγάρι ἦτονε ζωσμένο στὰ νέφαλα. Πέρα σ' ἓνα χάλασμα τοῦ τούρκικου χωργιοῦ, τὸ κακὸ πουλί ἔκλαιγε παραῖξενα....
°Ἡ καρδιά μου κτυποῦσε γερά.

Γιὰ μιὰ στιγμή περάσανε χίλιοι λογισμοὶ ἀπὸ τὸ νοῦ μου. Συλλογούμενε τὴν καλή μου, κι' ὕστερα τὸν τούρκο πὸν βάλθηκε νὰ μοῦ χαλάση τὴν εὐτυχία μου. Στὸ χωργιὸ δυὸ τρεῖς λύχνοι τρεμοσβύνανε ἀκόμη. Οἱ σκύλοι γανγίζαν δαιμονισμένοι.

Μιά κοπανιά, μοῦ φάνηκε πῶς ἐγροίκησα ζάλα.
°Αφρουκάστηκα....

°Εγύρισα κι' εἶδα τὸν ἀγᾶ νὰ περνᾶ....

Τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὴν κεφαλή μου.... Χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸ λογιᾶσω, μασέλιασα τὴν καρραμπίνα, κι' ἔσυρα τὸ γαργαλιστήρι....

Μὲ τὴν μπαλωτιά μιὰ φωνὴ ἐβγήκε σ' ἄν ὄντε σφάζουνε τὸ βοῦτι, κι' εἶδα μέσα στὴ φέξη τοῦ φεγγαργιοῦ τὸν τούρκο νὰ κυλιέται στὸ αἷμα του....

°Ενας χρόνος ἐπέρασε ἀπὸ τότες.

°Εξημέρωσε ὁ Θεὸς μιὰ μέρα καὶ φύγανε οἱ τούρκοι ἀπ' τὸ χωργιό.

°Εγὼ παντρέφτηκα τὴν Βαγγελιώ.

Πόσο γρήγορα περάσανε ἀλήθεια κείνα τὰ χρόνια!

Μοῦ φαίνεται πῶς ἦτονε ὀψὲς ἀκόμη.

°Ὁ γέρω-βοσκὸς στάθηκε ἐδῶ, ἀνεστέναξε κι' ἓνα δάκρυ μετάνοιας κύλισε ἀπὸ τὰ γέρικα μάτια του, πὸν ἔλαμψε σ' ἄν μαργαριτάρι στὸ φῶς τοῦ φεγγαργιοῦ πὸν ταξείδευε τώρα γαλήνιο ψηλὰ στὸν οὐρανό.

Τὸ δάκρυ συμπλήρωσε τὴν ἱστορία.

Τὸ ξανθὸ βοσκόπουλο τώρα γερμένο δίπλα στὴ μάντρα, ἔπαιζε στὴν ἀσκομαντοῦρα του μιὰ μερακλήδικη κοντυλιά.

Ἡ ἱστορία φάνηκε στὴν Ῥηνιῶ καὶ στὸν Μανωλιὸ σὰν παραμῦθι. Ἡ φωνὴ τοῦ γέρω-βοσκοῦ ζωντάνεψε μέσα τους τὰ παλιὰ καὶ γέμισε τὸν ἀέρα ἀπὸ τὰ παράπονα τῶν σκλάβων....

— *Εἰ!.. Μανωλιό, ἂν ζούσαμε καὶ μεῖς κείνη τὴν ἐποχή, θ' ἄκανες μιὰ τέτοια παλληκαριά σὰν τὸ Νικολάκη;

— *Μὴ ρωτᾶς Ῥηνιῶ, οἱ περιστάσεις κάνουν τὰ παλληκαρία.

Τώρα πιά κείνα τὰ χρόνια πέρασαν. Ζοῦμε ἐλεύθεροι. Μποροῦμε ν' ἀναπνέουμε ἤρεμοι τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Ἄρχισε ν' ἀνατέλλη πιά ἡ γλυκειὰ μέρα τῆς μεγάλης ἀγάπης πού θὰ σμίξῃ τὸν κόσμο σ' ἓνα ἀδελφικὸ φιλί. Μὰ εἶναι ὥρα Ῥηνιῶ νὰ γυρίσῃς στὸ χωριό. Ἡ γιαιγιά σου θὰ περσιμένη. Πᾶμε, θὰ σᾶς συνοδέψω ἄγω γιὰτὶ ἔχω δουλειὰ νὰ πάρω δυὸ κουδούνια γιὰ τὰ κινάρια.

Ἐκαληνύχτησαν τὸ Νικολάκη καὶ πῆραν ἓνα μονοπάτι γιὰ τὸ χωριό.

* * *

Ξημέρωσε κι' ἡ μέρα τοῦ χωρισμοῦ. Ὁ Μανώλης αὐριὸ θὰ περνοῦσε τὰ πρόβατα στὸ νησί. Εἶχε κάμει ὅλες τὶς ἐτοιμασίες του. Θὰ ἔφρευγε μόνος γιὰτὶ ὁ Νικολάκης εἶχ' ἀποφασίσει ἀπὸ καιρὸ νὰ μείνῃ στὸ χωριό.

Ἀπόψε συναντήθηκε μὲ τὴν Ῥηνιῶ ἔξω, στὸ παλιὸ ἐκκλησιάκι τοῦ Ἁγίου Γιώργη. Ἐκεῖ ἄφηκαν τὶς καρδιές τους νὰ μιλήσουν... Ὑστερα μέσα στὸ ἐκκλησιάκι μπροστὰ σὲ μιὰ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ποῦταν κρημασμένη στὸ χορταρισμένο

* Τὸ Κρητικὸ ἰδίωμα ὑπάρχει μόνο στὴ γλῶσσα τῶν γέροντων. Τώρα πού ὀλοένα ἡ ἐπαρχία ἀφομιώνεται στὸν πολιτισμὸ, οἱ νέοι μαθαίνουν καὶ προσπαθοῦν νὰ προσαρμόζονται στὴ δημοτικὴ.

τοίχο, με θρησκευτική ευλάβεια κι' ανατριχίλα ἔδωκαν ἕνα ὄρκο παντοτεινῆς πίστεως. Ἐχωρίστηκαν.

Τὸ πουρνὸ πὸν γλυκοχάραζε ἡ ἀνατολὴ κι' ἄρχιζαν τὸ τραγοῦδι στὰ κορφοβούνια οἱ πέρδικες καὶ τ' ἀηδόνια, ὁ Μανωλιὸς ἦταν κατεβασμένος μὲ τὸ κοπάδι του στ' ὄμορφο ἀκρογυάλι τῆς Ἀγίας Γαλήνης.

Τὴν ὥρα κείνη μέσα στὸ ἄτολμο καὶ θαμπὸ μισόφωτο, οἱ ψαράδες τραβοῦσαν τὴν τράτα μὲ τὸ ἑυθμικὸ καὶ σιγῶφωτο πρῶτὸν τραγοῦδι τους.

Ἐκεῖ περιμένε ὁ καπετὰν Χατζῆς μὲ τὸ παλὸ καΐκι του, ἕνας θαλασσόλυκος. Ἀφοῦ πέρασαν τ' ἄρνια στὸ καΐκι, ὁ καπετὰν Χατζῆς ἔλυσε τὸ σκοινὶ ποῦταν δεμένο στὸ μῶλο, σήκωσε τὸ πανὶ καὶ κάθησε πίσω στὸ τιμόνι.

Ἡ θάλασσα ἦταν γαλήνια. Ἐνα εὐνοϊκὸ ἀεράκι φούσκωνε τὰ πανιά. Ὁ Μανωλιὸς γεμμένος στὴν πλώρη κύτταξε μὲ περιέργεια τὸ βυθὸ τῆς διάφανης θάλασσας. Ὁ καπετὰν Χατζῆς τὸν ῥώτησε τί εἶχε γίνεи ὁ Νικολάκης ποῦταν παλῆοι φίλοι καὶ γνώριμοι. Κι' αὐτὸς τοῦ ἀποκρίθηκε πῶς εἶχε βαρεθεῖ πιά τὴ ζωὴ τοῦ βουνοῦ καὶ κάθησε στὸ χωριὸ νὰ κάνῃ τὸν καφετζῆ.

Δὲν πέρασε πολὺ ὥρα καὶ τὸ καΐκι ἄρραξε στὰ Παξιμάδια.

Εἶναι ἕνα ἤρεμο νησάκι, βραχώδικο, πὸν κοιμάται ἀτάραχο τὸν αἰώνιο ὕπνο, στὰ γαλήνια νερὰ τοῦ κόλπου τῆς Μεσσαρᾶς. Ἡ πλανεύτρα ἀγκαλιὰ τῆς θάλασσας φαίνεται νὰ τώχη μεθύση μὲ τὸ μελωδικὸ νανούρισμα τῶν κυμάτων τῆς. Ψυχὴ ἀνθρώπου δὲν κατοικεῖ ἐκεῖ. Στὶς ἡσυχές ἀκτῆς του μόνον λευκόφτεροι γλάροι φτερουγίζουν. Στους ἄγριους γκρεμούς του μόνον ἀγριοπερίστερα φωλιάζουν. Ὅμως οἱ τσοπάνοι τὸ κρίνουν πάντα καλὸ χειμαδιό. Ἐδῶ

κάθε χρόνο φέρουν τὰ κοπάδια τους καὶ τὰ προφυλάγουν ἀπὸ τὶς ἄγριες μπόρες τοῦ Χειμῶνα.

Ὁ Μανωλιὸς πέρασε τὰ πρόβατα στὸ νησί. Εἶδε πῶς δὲν εἶχαν ἔλθει φέτος ἄλλοι βοσκοί. Ἀμέσως σκέφτηκε τὴ μοναξιά του.

Ὁ καπετὰν Χατζῆς ἔβαλε ὡς τόσο τὸ παραγάδι πούχε ἐτοιμάσει.

Τὸ μεσημέρι εἶχαν δυὸ μεγάλα φαγκριά. Τραβήχτηκαν σὲ μιὰ σπηλιά, τὰ ἔκαμαν ψητὰ κι' ἄρχισαν νὰ τροῶνε. Ὁ Μανωλιὸς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν βούργια του ἓνα φλασκάκι καλὸ κρασί πού τοὺς δυνάμωσε τὴν ὄρεξι. Ὁ καπετὰν Χατζῆς ἄρχισε τώρα νὰ τραγουδῆ κάποιο παλιὸ θαλασσινὸ τραγοῦδι, πού ξυπνοῦσε στὴν πολυβασανισμένη του ψυχὴ τόσες νοσταλγίες....

Ὁ Μανωλιὸς θυμήθηκε γιὰ μιὰ στιγμή τὴ Ῥηνιώ καὶ δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ ἓνα δάκρυ, γιατί τοὺς χῳρίζε τώρα ἡ μαύρη θάλασσα....

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Χατζῆς τὸν ἀποχαιρέτησε, τοῦπε πῶς θ' ἀρχόταν συχνὰ νὰ τὸν βλέπῃ ἂν ἔκανε καλὲς μέρες γιὰ ψάρεμμα. Ὑστερα πήδηξε στὸ καΐκι του καὶ ξεκίνησε γιὰ τὴ στεργιά.

Ὁ Μανωλιὸς ἔμεινε μόνος.

Ἀπὸ τότες περνοῦσε τὶς μέρες του μὲ σύντροφο τ' ἀρ-
νιά του.

Σὲ λίγον καιρὸ ἄρχισαν νὰ γεννοῦν. Ἡ χρονιά φαινό-
ταν καλή. Μ' αὐτὸς ἦταν πάντα μελαγχολικός. Καμμιά
φορὰ ἔβλεπε στὸ πέλαγος κανένα καράβι, ἔπερνε λίγη χαρὰ
γιατὶ νόμιζε πῶς θὰ πλησίαζε. Ὅταν ὅμως τ'ὄβλεπε νὰ
χάνεται στ' ἀνοιχτὸ πέλαγος ἡ καρδιά του κλειδωνόταν.

Κάπου, κάπου πάνω στα βράχια καθισμένος έπαιξε την γλυκειά του φλογέρα για να γλυκαίνει την πίκρα του χωρισμού

Φέτος ήταν έντελως άλλοιότικος. Του έρχόταν να παρατήση την ζωή του βοσκού, πού από μικρός είχε αγαπήσει. Είχε μάθει γράμματα και μπορούσε να ζήση κι' άλλοιως. Γι' όλα αυτά ήταν αίτια, πώς βρισκόταν στο κατώφλι μιās νέας ζωής, κι' έτσι όλο και νοσταλγοῦσε τή μέρα πού θά γύριζε στο χωριό για να γίνουν οί γάμοι και να ζήση σε μιὰ γωνιά, κοντά στους άλλους ανθρώπους ευτυχισμένους.

* * *

Έφτασε ή παραμονή τών χριστουγέννων.

Απόψε όλο τó χωριό βρίσκεται σε προετοιμασία. Τό βράδυ είναι γλυκό, θυμίζει τó καλοκαίρι.

Από ένωρίς στις ροῦγες οί φουρόνοι καπνίζουν. Οί νοικοκυρές έτοιμάζουν τά Χριστόψωμα.

Ή Ρηγιώ με τή γιαγιά της συγκύριζαν τώρα τó σπίτι.

Ασπρίζαν τούς τοίχους, τοποθετοῦσαν φωτογραφίες, κι' έστρωναν τες πεζούλες με φαντά όμορφα στρωσίδια. Μιά στιγμή κατέβηκε ή Ρηγιώ στο περιβόλι κι' έφερε άσπρα χρυσάνθεμα κι' άλλα λουλούδια για να στολίση τó τραπέζι. Ή γιαγιά έσφαξε ένα πετεινό και τόν έτοίμαζε στην κουζίνα.

Οί καλαντάδες με ζίλια και καλαθάκια για να βάζουν τ' αυγά γύριζαν τó χωριό.

—Νά τά ποῦμε κυρά Γιαννιούδενα ;

—Πέστετά παιδιά μου.

Ή κυρά Γιαννιούδενα δέν απογύριζε καμμιά παρέα.

Κι' ἡ νύχτα βουβή, ἄπλωνε τὸ σκοτάδι καὶ τὴ σιωπὴ πάνω ἀπὸ τὰ γιορτερά σπιτάκια...

Στὸ μεσοχώρι ἓνα καλύβι ταπεινὸ κι' αὐτὸ σ' ἄν καὶ τ' ἄλλα ἀνοίγει ἀπόψε διάπλατες τὶς θύρες του καὶ σκορπᾷ τὴν βοήθεια καὶ τὴν καλωσύνη στοὺς ἀδυνάτους...

Εἶναι τ' ἀρχοντικὸ τοῦ Γέρω-Δράκο τοῦ πατέρα τοῦ Μανωλιό.

Ἀπόψε σ' ἄν κάθε μεγάλη Χριστιανικὴ γιορτὴ ἀφίνει νὰ τρέχη τὸ νοικοκυριό του καθ' ὡς ἀπὸ τοῦ βασιλῆα τὴ στέφονα τὸ χουσάφι...

Τυρί, κρέας, ψωμὶ μοιράζον οἱ τιμημένες κόρες τοῦ γέρω-Δράκο στὴ φτωχολογία.

Νὰ μιὰ παράδοσι πὸν κληρονομοῦσε ὁ Μανωλιός. Μαζὶ μὲ τὸν ὕλικὸ θησαυρὸ ἦταν ἱκανὸς νὰ διαιωνίσῃ καὶ τὸν ἀμύθητο πλοῦτο τῆς καρδιάς μὲ τὰ φιλόξενα αἰσθήματα τῆς ἀγάπης, τῆς εὐγένειας καὶ τῆς γενναιοδωρίας.

Τὸ σπίτι τοῦ πατέρα ἦτανε σ' ἄν μοναστηριό...

Τώρα ἡ Ῥηνιὸ κοντὰ στὴν γιαγιά της καθισμένη, ἄκουγε ἓνα γλυκὸ παραμῦθι σχετικὸ μὲ τὴν ἀποφινὴ βραδυά. Γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἦρθαν στὸν νοῦ της τὰ περασμένα. Θυμῆθηκε τὸν Μανωλιό. Τὴν πρώτη τους συνάντησι στ' ἀμπέλι, τὰ πρῶτα καρδιοκτύπια τῆς ἀγάπης καὶ τὸ χαμόγελο τῆς εὐτυχίας, πὸν τῆς εἶχε μιλήσει γιὰ μιὰ ωραία ζωή.

Ἄλλα αὐτὰ πέρασαν γρήγορα ἀπὸ τὴν σκέψι της. Σ' ἄν τελείωσε ἡ ἱστορία, ἡ σιωπὴ ἀπλώθηκε στὸ χαμηλὸ σπιτάκι. Τὸ λυχνάρι τρεμόσβυνε στὸ λυχνοστάτη καὶ τὸ καντηλι στ' ἄλλο δωμάτιο κόντεβε νὰ σβύσῃ. Ἡ γορᾶ σηκώθηκε σιγά, πῆρε τὸ λαδικὸ κι' ἦρθε μπροστὰ στὰ εἰκονίσματα. Ἄλλαξε τὸ λουμίνι τοῦ καντηλιοῦ κι' ἔβαλε λάδι.

—Μεγάλη ἡ χάρις σου Χριστέ μου! ψιθύρισε.

Ἔστερα σίμωσε τὴ Ῥηγιὸν καὶ τῆς εἶπε.

—Εἶναι ὥρα νὰ πλαγιάσουμε παιδί μου γιατί τὸ πρωτὸ
θὰ πᾶμε στὴν Ἐκκλησιά.

Ἐκείνη σηκώθηκε ἔκλεισαν τὴν πορτοῦλα, ἔσβυσαν
τὴν φωτιά, καὶ σκέπασαν τὸ τσουκάλι.

Σὲ λίγο ἐτοιμάστηκαν καὶ πλάγιασαν....

Τὰ χαράμματα σηκώθηκαν. Οἱ καμπάνες χαρούμενα
σημαῖναν κι' οἱ χωριανοὶ ἀνοίγαν τὶς πόρτες νὰ πᾶν στὴν
ἐκκλησιά.

Ἡ Ῥηγιὸν ἔβαλε τὸ κεντητὸ φόρεμα, τὰ μαλαματένια
στολίδια—ποῦ τῆς εἶχε ἀφίσει ἡ μητέρα της. Ἡ γοργὰ ἔβαλε
καὶ κείνη τὸν καινούργιο κρουσάτο μοποξὰ καὶ πῆγαν στὴν
ἐκκλησιά.

Μετὰ τὴν λειτουργία οἱ λεβέντες ἔκαμαν παρέες, μὲ
λύρες καὶ μὲ τραγούδια πῆραν ἀπ' ἀρχῆς τὶς πόρτες τοῦ
χωριοῦ.

Ἦρθαν καὶ στὸ σπίτι τῆς Ῥηγιῶς. Αὐτὴ τοὺς ὑποδέχ-
τηκε μὲ καλὴ καρδιά. Τῆς εὐχίθησαν τὰ χρόνια πολλὰ καὶ
χορσὰ στέφανα.

Ἦπιαν, τραγούδησαν κι' ἔφυγαν γιὰ τὸ διπλανὸ σπίτι.

—Καὶ τοῦ χρόνου νὰ μᾶς τ' ἀξιώσῃ ὁ Θεός.

Τὸ δειλινὸ τέλειωσαν τὸ χορὸ στὸν κυπαρισσοζωσμένο
περιβόλο τοῦ μοναστηριοῦ. Ἦρθαν ὅλες οἱ κοπέλλες κι'
ὄλοι οἱ λεβέντες μὲ τὰ γιορτινά τους νὰ χορέψουν. Ἦταν
εὐκαιρία νὰ δείξῃ καθένας τὴ λεβεντιά του.

Μέσα στὸν κύκλο τοῦ χοροῦ καθόταν ὁ λυράρης.

Μπροστὰ ἓνας γουρὸς νέος μὲ σαλβάρια καὶ κρουσάτο
μαντήλι σέρνει τὸ χορὸ. Δεύτερη ἔρχεται ἡ Ῥηγιὸν μὲ

τὸ καλοδεμένο κρουστὸ κορμί. Τὰ μάγουλά της ἔχουν τὸ χρώμα τοῦ κερασιοῦ. Φαντάζει μὲ τὴν ὠμορφιά της σὰν βασίλισσα τοῦ βουνοῦ. Πίσω ἀκολουθοῦν ἄλλες χωριατοποῦλες, ἄλλες νεοαῖδες. Γύρω τὰ μάτια βλέπουν ἄλλα μὲ ἀγάπη κι' ἄλλα μὲ ζήλεια.

Οἱ γέροντες ἔξω ἀπὸ τὸ χορὸν καμαρώνουν τ' ὠμορφοπανηγῆρι τῆς νεότητος καὶ θυμοῦνται νοσταλγικὰ τὰ περασμένα.

— Ἄχ καυμένα νειάτα!...

Χορεύουν οἱ κρητικοποῦλες. Λιγίζουν, σέρονται, πετοῦν....

Μὰ ἔλατε! Ἐλάτε σ' αὐτὴ τὴν ἄκρη νὰ δῆτε τέχνη, ἀγνή ὠμορφιά λεβεντοσύνη!

Ἐδῶ ζοῦν οἱ Θεοί, οἱ νύμφες. Ὁ Πάνας δὲν πέθανε!...

Ἀθάνατη κρητικὴ ψυχὴ!...

* * *

Τὰ Χριστούγεννα πέρασαν. Ὁ καιρὸς ἄλλ' ἄποτομα. Ἦταν ἄγριος πού οἱ γέροντες ἔλεγαν πῶς δὲν θυμοῦνται ποτὲ τέτοια βαρυνειμωνιά.

Οἱ νέοι δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι γιατί δὲν θὰ γλεντούσαν ὅπως μελετοῦσαν τὴν πρωτοχρονιά.

Ἦρθε ἡ παραμονή. Ὁ οὐρανὸς εἶναι σκοτεινός. Θύελλα ξέσπασε στὰ βουνά, στοὺς κάμπους, στὶς λαγκαδιές. Ἄγριος βορρᾶς τρώνταζε τὴ φτωχὴ καλύβα. Ἀνήμερα θεοριά, τὰ στοιχειὰ τῆς φύσης ξύπνησαν τὴ χειμωνιάτικη τούτη νύχτα καὶ μουγκρίζουν.

Μετὰ τὸ δειλνὸ οἱ χωρικοὶ τραβήχτηκαν στὰ καφενεδάκια γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὴν τύχη τους στὴν τριανταμιὰ.

Οί γυναῖκες στὰ σπίτια, ἄρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν τοὺς κουραμιέδες καὶ τὰ ξεροτίγανα.

Στὴν ἄκρα τοῦ χωριοῦ σ' ἓνα φτωγικὸ σπίτι κάποιον λυγάρου σκοροπᾶ στὰ τζάμια μιὰ αἱμάτινη λάμψη.

Μέσα, σ' ἓνα τραπέζι, ἡ Ῥηνιώ μὲ σηκωμένα τὰ μανίκια σέρνει φύλλα ἀπὸ ζύμη μὲ τὰ κρινένια χέρια της.

Ἀπόψε φαινόταν πολὺ λυπημένη. Ἀπὸ ἔνωρις βάζοντας ξύλα στὴν φωτιά, τὴν εἶχε ἀγγίξει στὸ μάτι μιὰ ἄσκη. Εἶχε πάει στῆς Δημητριάκην καὶ τῆς ἔκαμε γητιά. Τὸ κτήπημα δὲν ἦταν σοβαρό. Δὲν ἦταν στενοχωρημένη γι' αὐτό. Αὐτὰ τὰ βράδουα δὲν ξέρω γιατί ξυπνοῦν στὴ ψυχὴ μας τόσες πικρὲς μὰ καὶ γλυκὲς ἀναμνήσεις, τόσες μακρονῆες νοσταλγίαις...

Κάποτε, σ' ἄποψε θυμᾶται πῶς ἔγευρε στὴν μητρικὴ ἀγκαλιά, μικρὸ παιδί, γιὰ νὰ ζεσταθῆ ἔνω ὁ πατέρας καθισμένος δίπλα μιλοῦσε γιὰ ἓνα μακρονὸ ταξίδι.

Πῶς ἄλλαξαν ὅλα στὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ. Ἐλλειπαν τώρα ὅλοι. Ἡ μητέρα γιὰ πάντα, ὁ πατέρας στὴν ξενιτειά. Ὑστερα θυμήθηκε τὸν ἀγαπημένο της.

Ἀπὸ ἔνωρις εἶχε συναντήσῃ τὶς ἀδελφές του, καὶ τῆς εἶπαν τὴ στενοχώρια τους γιὰ τὸν εἶχε μνησῆ μ' ἓνα ψαροκάϊκο νὰ τοῦ στείλουν τροφίμα καὶ πῶς ἦταν ἄρωστος στὸ νησί.

Ὅμως μὲ τὴν κακοκαιρία αὐτὴ δὲν πήγαιναν στὰ Παξιμάδια καΐκια γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τοῦ στείλουν τίποτε.

Γι' αὐτὸ ἦταν λυπημένη...

Νύχτα... Τὰ νέφαλα ζοφερά εἶχαν σκεπάσει τὸν οὐρανό.
Σκοτάδι βαθύ... Πέρα σ' ἓνα μακρυνὸ στρατὶ ἀνάμεσα
στὰ μαῦρα φανταχτερά βουνὰ τρεῖς ἄνθρωποι ὄδηποροῦν.
Κροῦο, σιγαλή βροχή, μαύρη ἀντάρα. Ἄστροάφτει. Μπροστά
πηγαίνουν δυὸ ἀγωγιάτες μὲ φορτωμένα πραμμάτιες τὰ
μουλάρια τους. Πίσω ἓνας ξένος, καβαλλάρης, τυλιγμένος
στὴν κάπα του.

Διαβαίνουν. Οἱ ἀγωγιάτες, τολμηροὶ στρατοκόποι κἀτι
μουρμουρίζουν...

Οἱ φωνές τους μισοσβυσμένες ἀπὸ τὸν ἄνεμο, σμίγουν
μὲ τὸ κλάμμα τῆς νύχτας.

Πίσω ὁ ξένος, σιωπηλὸς. Σκέφτεται.... Στὸ φευγαλέο
φῶς τῆς ἀστραπῆς, σὰν ν' ἀναγαλιάζη βλέποντας τὰ παλῆα
γνώριμα βουνά, τὰ δάση, πὸν τὸν εἶχε φωτίσει γιὰ πρώτη
φορὰ ὁ ἥλιος.

Ἔολο καὶ προχωροῦν...

Ἐξαφνα σὲ μιὰ λάμψη τῆς ἀστραπῆς φάνηκαν σὰν
κοπάδι σκορπισμένον στὴν πλαγιά, τᾶσπρα σπιτάκια τοῦ
χωριοῦ.

Δάκρυα, ἀπὸ μιὰ ἱερὴ συγκίνηση κύλισαν στὶς βαθειᾶς
ὄπιδες τοῦ προσώπου του, κι' ἔγιναν κρύσταλλα στὴν ψυ-
χρὴ νύχτα.

* * *

— Ἄκουσε παιδί μου, Ἄγια βραδυνὰ εἶναι ἀπόψε, εἶπε
ἡ γιαιγιὰ στὴ Ῥηγιώ.

— Μπορεῖς νὰ μάθης ποιά Μοῖρα σὲ περιμένει, πάρε
κείνη τὴν κνυσάρα νὰ κοσκινίσης λίγη στάχτη στὸ κατῶφλι
τῆς μεσόπορτας.

Τὸ πρῶτὶ θὰ σοῦχουν οἱ μοῖρες πάνω στὴ στάχτη γραμμένο τὸ ῥιζικό σου....

Πήγαινε μὲ τὴν εὐχή μου παιδί μου.

Ἡ τρεμουλιαστὴ φωνή της ἦταν γεμάτη ἀγάπη καὶ μυστικοπάθεια.

Οἱ πετεινοὶ κράζαν μεσάνυχτα....

Ὁ καινούργιος χρόνος ἐρχόταν νὰ διώξῃ τὸν παλιό....

Κεῖνη τὴν ὥρα ἀκούστηκαν περπατιξιές ἔξω στὸ δρόμο. ἦταν οἱ κοπέλλες ποὺ πήγαιναν μερικὰ καλληχερίδια στὴ βρύση γιὰ τὶς Μοῖρες, ποὺ καθισμένες ἀπόψε στὶς γοῦρνες, μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά ριγμένα στοὺς ὤμους, κλώθουν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς μας....

Στὴν πόρτα ἀκούστηκε ἓνας ξερὸς κτύπος....

— Ποιὸς εἶναι φώναξε ἡ γρηά. Ἐφουκράστηκε πιὸ καλά.

Οἱ κτύποι σὲ λίγο ξανακούστηκαν πιὸ δυνατοί. Ἡ Ῥηνιὸ ξαφνιαστικῶς.

Ποιὸς;

Ἐγώ.... ἀνοίξετε.

Ἡ γρηά ἔσυρε τὸ μάνταλο. Ἡ πόρτα ἀνοίξε. Ἐνας ἄνθρωπος μεσόκοπος τυλιγμένος σ' ἓνα βαρὺ παλτὸ μπῆκε σιγὰ-σιγὰ. Τρομαγμένη ἡ Ῥηνιὸ φώναξε.

— Παναγία μου!...

Ἡ γρηά τραβήχτηκε πίσω. Ὑστερα μὲ τὸ θάρος ποὺ τῆς ἄφισαν τὰ χρόνια της, σταμάτησε. Σᾶν νὰ ἀναγνώρισε....

Ἐκεῖνος ρίχτηκε ἀπότομα στὴν ἀγκαλιά της.

Μητέρα!... Παιδί μου!... ξηνητεμένο. Ξέσπασαν σὲ λυγμούς....

Ἡ Ῥηνιὼ στεκότανε μὲ καρδιοχτύπι ἀνεγνώρισε τὸν πατέρα της κι' ὄρμησε στὴν ἀγκαλιά του.

— Χρόνια πολλὰ πατέρα!...

Ὁ πατέρας ἀπάντησε μὲ δυὸ δάκρυα....

Σὰν πέρασε ἡ πρώτη συγκίνηση, ἦρθαν νὰ καθήσουν μέσα στὴ παραστιά.

Ὁ πατέρας ἀμίλητος ἔβγαλε τὸ ἀμερικάνικο παλτὸ ποὺ ἄσπριζε ἀπὸ τὸ ψηλὸ χιόνι, καὶ κάθησε κοντὰ στὴ φωτιά.

Ἡ γρηὰ μ' ἓνα δαβλὸ σκάλισε τὴ χόβολη ποὺ ἔλαμψε σὰν χρυσὴ πηγὴ.

Ἄρχισαν νὰ μιλοῦν....

Στὸ θαμπὸ φῶς τοῦ λύχνου φαινόταν ἑυτιδομένο τὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα, ποὺ κουρασμένος, νικημένος ἀπὸ τὴ ζωὴ, γυρνοῦσε σπρωγμένος ἀπὸ μιὰ ἄγρια συμφορὰ πίσω στὰ χῶματα τῆς ἀγαπημένης του Πατρίδας.

Εἶχ' ὀρκισθεῖ στὴν ξενητεία νὰ δῆ τὸ σπίτι του καὶ νὰ πεθάνῃ.

Ἡ Ῥηνιὼ δὲν ἄργησε νὰ νοιώσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ πατέρα της, κι' ἓνας κόσμος γλυκῶν ὀνείρων ποὺ τὸν εἶχε πλάσει τόσο καιρὸ, γκρεμίστηκε μὲ μιᾶς μέσα της.

Σκληρὴ Μοῖρα!....

* * *

Κάτω στ' ἀκρογυάλι ἡ θάλασσα βογγοῦσε....

Μακρὰ στὸ πέλαγος τὸ νησὶ ἦταν τυλιγμένο μὲ μαύρη ἀντάρα. Σ' ἓνα βράχο ἓνας θαλασσόλυκος ξαγρυπνοῦσε στὴ φοβερὴ νύχτα....

Πολλὲς μέρες τώρα καρᾶβια δὲν μποροῦσαν νὰ διαβοῦν.

Στὰ Παξιμάδια, μέσα σὲ μιὰ ἀγρία σπηλιά, σ' ἔνα στοῶμα ἀπὸ κλαριά, ἕνας λεβέντης τσοπάνος, ἔρημος, πληγωμένος μέρες τώρα ἀπὸ μιὰ ἀρρώστια σβύνει.

Μονάχα ὁ Βρέντζος ἕνας νέος βοσκὸς ποὺ εἶχε προφθάσει νὰ περάσῃ κι' αὐτὸς τὰ γίδια του στὸ νησί, τοῦ δίνει κουράγιο στὶς δύσκολες στιγμές του.

Οἱ ἄλλοι, βοσκοὶ εἶχαν ἐμποδισθεῖ ἀπὸ τὴν κακοκαιριά.

«Δὲ φύτρωσε βοτάνι—λέει ὁ ἀρρωστος βοσκὸς—ποὺ νὰ γιαιτρέψῃ τὸν πόνο μου, μήτε γάργαρη βρουσοῦλα θὰ βρεθῇ νὰ δροσίση τὰ χεῖλη μου, τὸν καῦμό μου». Τέτοια κι' ἄλλα ἔλεγε ὁ ἄμοιρος στὴν ἔρημη σπηλιά του.

Ἡ ἠχὸ τοῦ ἀπαντοῦσε, σκληρὴ περιγελάστρα. Τ' ἀρνιά του τὸν περιτριγύριζαν περίλυπα σ' ἄν νὰ συμπονοῦσαν κι' αὐτὰ τὸν ἀφέντη τους.

Οἱ ἀστραπὲς πυροπολοῦνε τὸν οὐρανό, τὰ κύματα λυσσασμένα δέρνουν ἀπὸ παντοῦ τὸ νησί.... Σὲ μιὰ στιγμή σ' ἄν νὰ πῆδηξε μέσα ἀπὸ τ' ἀγριεμένα κύματα στὴ σπηλιά ὁ μαῦρος Χάροντας....

Τὴν ὥρα κείνη τὸ ἐτοιμοθάνατο παλληκάρι σ' ἄν θεριὸ πληγωμένο ἀγκαλιάζει τὸ γόνα καὶ σηκώνεται, λὲς κ' εἶχε ἀπόφασι νὰ παλαίψῃ μὲ τὸ θάνατο. Ὅμως μὲ μιᾶς σωριάστηκε χάμω σ' ἄν δροῦς πανύψηλη ἀπὸ τὸ κτήπημα τοῦ κερανοῦ.

Ὁ βοσκὸς κοιμήθηκε γιὰ πάντα....

Στερνὰ τὰ χεῖλη του ψιθύριζαν μὲ παράπονο.

Σ' ἀφίνω γιὰ Ῥηγιὸ μου....

Ὁ Βρέντζος μόνος, σαστημένος ἀπὸ τὴν τραγικότητα τῆς στιγμῆς ἔμεινε βουβός....

Σάν συνήλθε σίμωσε, βεβαιώθηκε τὸ θάνατο τοῦ συντρόφου του κι' ἄρχισε νὰ κλαίει σάν παιδί.

Ἐνα μερόνυχτο πέρασε ἔτσι κοντὰ στὸ νεκρό. Ὅμως σάν ἔφεξε κ' ἡ δεύτερη μέρα κ' εἶδε πῶς ὁ καιρὸς θὰ κρατοῦσε ἀκόμη σκέφτηκε πῶς τὸ χρέος του ἦταν νὰ θάψη ἔστω καὶ πρόχειρα τὸ πτώμα.

Σάν πῆρε τὴν ἀπόφασι τὸ σήκωσε στὸν ὄμο καὶ βγήκε ἔξω ἀπὸ τὴ σπηλιά. Ἄνοιξε ἓνα λάκκο, ὕστερα ἀφοῦ ἔδωσε τὸ τελευταῖο φίλημα, μὲ σπαραγμὸ ψυχῆς τὸν ἔθαψε ψιθυρίζοντας σβυσμένα ἀλλοιωμένα τὰ λόγια ποῦχε ἀκούσει στὸ χωριὸ νὰ λέει ὁ παπῶς στὴ θανά:

«Μετὰ πνευμάτων δικαίων....».

Σὲ λίγες μέρες ὁ καιρὸς γίνηκε καλός. Ἡ θάλασσα γαλήνεψε.

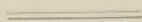
Ἐνας ἥλιος λαμπρὸς ἐχρύσωσε τὰ Παξιμάδια, ὅμως ὁ Μανωλιὸς καὶ τὸ κοπάδι δαρμένοι ἀπὸ τὶς ἄγριες μπόρες, δὲ θὰ γυρίσουν πιά στὰ ὄμορφα κορφοβούνια.

Τὰ κύματα ξεκινοῦν ἀπὸ τὶς ἐρημικὲς ἀκτὲς τοῦ νησιοῦ καὶ φέρουν τὸ θλιβερὸ μήνυμα.

Στ' ἀνθοτόπια τώρα τοῦ χωριοῦ ἐκεῖ πού ἄλλοτε ἀντιχοῦσε ἓνα ἐλπιδοφόρο παρθενικὸ τραγοῦδι χαρῆς κι' ἀγάπης γιὰ τὴ ζωὴ, ἓνα παράπονο, ἓνα κλάμμα πού κλείνει τὸ μεγάλο πόνου μιᾶς μαυροφύρεμένης βοσκοπούλας γροικᾶτε...

«Ἦλιε μου πῶς ἐβιάστηκες νὰ πᾶς νὰ βασιλέψης,
νὰ πάθῃς τὴν ἀγάπη μου νὰ πᾶς; ἄλλοῦ νὰ φέξῃς.
Τίνος νὰ πῶ τὸν πόνο μου, τὸ πόνο τῆς καρδιάς μου;
Νὰ σᾶς τὸν πῶ ψηλὰ βουνὰ ψηλὰ στε δὲν ἀκούτε.
Νὰ σᾶς τὸν πῶ ψηλὰ δεντροὰ φυσᾶ βοριῶς τὸν παίρνει,
Νὰ σᾶς τὸν πῶ χαμόδεντρα σκεπάζει σας τὸ χιόνι,
Μέσα ἡ καρδιά μου καίγεται μέσα ἡ καρδιά μου
[λυώνει...»

Καὶ τὸ μυρολόι σβύνει μέσα στὴν ἐρημιά...

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Πέντε χρόνια ἔχουν περάσει ἀπὸ τότες, μὲ τὰ βοτάνια τοὺς γιὰ τὶς πληγωμένες ἀνθρώπινες ψυχές...

Πολλοὶ πύργοι ὄνειρων γκρεμίστηκαν κι' ἄλλοι καινούργοι στυλώθηκαν σήμερα, γιὰ νὰ πέσουν αὔριο.

Ἔτσι κυλοῦν τὰ χρόνια...

Ἄπὸ τὴν ἐλπίδα, στὴ δυστυχία, ἀπὸ τὴ λύπη στὴ χαρά, ἀπὸ τὸ φῶς τὸ σκοτάδι, ἀπὸ τὴ ζωὴ στὸ θάνατο...

Κυλοῦν τὰ χρόνια σὰν θολὰ ποτάμια στὴν ἄπειρη θάλασσα. Μὰ στὶς ἀκροποταμιᾶς φυτρῶνουν θάμνοι ποὺ κρατοῦν καμμιά φορὰ τὸ δυστυχισμένο ποὺ πνίγεται . . .

.....

Ἡ Ῥηνιὸ εἶναι τώρα καλόγερα σ' ἓνα μοναστήρι.

Ἡ γιαιγιά της κι' ὁ πατέρας, τῆς ἄφισαν χρόνους.

Ἡ ζωὴ της κυλᾷ μὲ προσευχές. Τὰ περασμένα θυμᾶται σὰν ὄνειρο...

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ :

ΞΗΜΕΡΩΜΑΤΑ (1930)

ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

(ΕΞΗΝΤΑΛΗΘΗ)

ΘΑ ΕΚΔΟΘΟΥΝ :

ΣΤΗ ΝΕΟΤΗΤΑ

ΙΕΡΕΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

4 pax. 85

